
**4-й Саміт глав держав та урядів Ради Європи
(Рейк'явік, Ісландія, 16-17 травня 2023 року) - підготовка**
Остаточний підсумковий документ

¹ Доступ до цього документа буде обмежено до 17 травня 2023 року.

Рейк'явікський саміт Ради Європи: Об'єднані навколо наших цінностей

Рейк'явікська декларація

1. Ми, глави держав та урядів, зібралися у Рейк'явіку 16 та 17 травня 2023 року, щоб об'єднатися проти агресивної війни Росії проти України та визначити подальші пріоритети та напрямки роботи Ради Європи.

2. Рада Європи була заснована після Другої світової війни, виходячи з переконання, що "прагнення до миру, заснованого на справедливості та міжнародному співробітництві, є життєво важливим для збереження людського суспільства та цивілізації". Це мирний проект, в основі якого лежить обіцянка "ніколи більше", - обіцянка, яка була фундаментально порушена агресивною війною Росії проти України.

3. Саме тому ми, лідери Європи, зібралися разом, щоб заявити про нашу рішучість об'єднатися навколо наших цінностей і протистояти агресивній війні Росії проти України - грубому порушенню міжнародного права і всього, що ми відстоюємо. Ми несемо спільну відповідальність за боротьбу з авторитарними тенденціями та зростаючими загрозами правам людини, демократії та верховенству права. Ці ключові цінності є основою нашої подальшої свободи, миру, процвітання і безпеки для Європи.

4. З наближенням 75-ї річниці Ради Європи наше бачення Організації залишається незмінним. Європейські демократії не встановлюються раз і назавжди. Ми повинні прагнути підтримувати їх кожен день, невинно, у всіх частинах нашого континенту. Рада Європи залишається орієнтиром, який допомагає нам у зміцненні єдності між нами з метою захисту та реалізації ідеалів і принципів, які є нашою спільною спадщиною. Ми підтверджуємо нашу прихильність розвивати взаєморозуміння між народами Європи та взаємне визнання нашого культурного розмаїття та спадщини.

5. У будівлі Альтінга, одного з найстаріших парламентів світу, ми підтверджуємо свою відданість захисту наших демократичних основ і рішучість протистояти викликам правам людини та верховенству права, поновлюючи прихильність цінностям і принципам Ради Європи шляхом роботи в Комітеті міністрів, Парламентській асамблеї та Конгресі місцевих і регіональних влад.

6. Підтверджуємо нашу глибоку і незмінну відданість Європейській конвенції з прав людини та Європейському суду з прав людини (ЄСПЛ) як найвищим гарантам прав людини на нашому континенті, поряд із національними системами правосуддя та демократії. Ми підтверджуємо наше головне зобов'язання за Конвенцією забезпечувати кожному, хто перебуває під нашою юрисдикцією, права і свободи, визначені в Конвенції, відповідно до принципу субсидіарності, а також безумовне зобов'язання виконувати остаточні рішення Європейського суду з прав людини в будь-якій справі, в якій ми є Сторонами.

7. Ми солідарні з тими, хто постраждав від агресивної війни Росії проти України та агресії Росії проти Грузії, які ми засуджуємо найрішучішим чином. Ми колективно закликаємо Російську Федерацію виконати свої міжнародні зобов'язання і негайно, повністю і безумовно вивести свої війська з територій України, Грузії та Республіки Молдова. Ми підтверджуємо нашу непохитну підтримку їхнього суверенітету, незалежності та територіальної цілісності в межах їхніх міжнародно визнаних кордонів.

8. Ми залишаємося рішуче налаштованими зміцнювати вільний і відкритий міжнародний порядок, заснований на верховенстві права, дотриманні Статуту ООН, суверенітету і територіальної цілісності в межах міжнародно визнаних кордонів усіх держав, а також на повазі до прав людини і основоположних свобод.

Об'єднані заради України та притягнення до відповідальності

9. Висловлюємо нашу повну підтримку Україні та її народу. Ми будемо з Україною стільки, скільки буде потрібно. Без притягнення до відповідальності не може бути тривалого миру. Ми підтримуємо принципи справедливого і тривалого миру, викладені у "Формулі миру" президента Зеленського, і підтверджуємо необхідність беззаперечної міжнародно-правової відповіді в інтересах усіх жертв, а також держави Україна.

10. Наголошуємо на універсальному принципі незастосовності строку давності до злочинів геноциду, злочинів проти людяності та воєнних злочинів, включаючи сексуальне насильство в умовах конфліктів, зокрема зґвалтування. Лише за умови дотримання прав на встановлення істини, правосуддя, відшкодування та гарантії недопущення повторення буде можливо подолати минуле і створити міцне підґрунтя для формування єдності в душі злагоди та співробітництва з дотриманням прав людини, демократії та верховенства права.

11. З цією метою ми уклали *Розширену часткову угоду про Реєстр збитків, завданих агресією Російської Федерації проти України*, як зазначено в Додатку I. Ми запрошуємо приєднатися всі держави-члени та держави-спостерігачі Ради Європи та Європейського Союзу, а також будь-яку іншу державу, яка має на це право відповідно до Статуту Реєстру.

12. Визнаємо, що Реєстр покликаний стати першим компонентом майбутнього міжнародного всеосяжного компенсаційного механізму, і висловлюємо готовність співпрацювати з міжнародною спільнотою у подальшій розробці такого механізму, який буде створено окремим міжнародним документом, що може включати комісію з розгляду скарг та компенсаційний фонд. Водночас наголошуємо на зобов'язанні Російської Федерації сплатити збитки, завдані цією агресивною війною.

13. Вітаємо міжнародні зусилля, спрямовані на притягнення до відповідальності політичного та військового керівництва Російської Федерації за її агресивну війну проти України, а також прогрес у створенні спеціального трибуналу для розслідування злочину агресії, як це було підкреслено на Саміті основної групи Спеціального трибуналу під головуванням президента Зеленського. Рада Європи повинна брати участь, належним чином, у відповідних консультаціях і переговорах та надавати конкретну експертну і технічну підтримку цьому процесу.

14. Закликаємо Російську Федерацію негайно звільнити всіх цивільних осіб, зокрема дітей, примусово переміщених або незаконно депортованих на територію Російської Федерації або в регіони, тимчасово контрольовані або окуповані Російською Федерацією, і закликаємо Раду Європи вжити заходів щодо *ситуації з дітьми України*, як зазначено в Додатку II.

15. Визнаємо роль Комітету міністрів та Парламентської асамблеї у наданні рішучої відповіді на агресивну війну Росії проти України та визначенні перспективного порядку денного щодо всеосяжної відповідальності Російської Федерації за агресію проти України та підтримки України.

16. У цьому контексті ми зобов'язуємося посилити роботу Ради Європи з підтримки та сприяння національним і міжнародним зусиллям, включно з роботою Європейського суду з прав людини, Міжнародного кримінального суду та Міжнародного центру з переслідування за злочин агресії проти України. Ми закликаємо всі держави-члени забезпечити можливість притягнення до відповідальності винних осіб, які перебувають під їхньою юрисдикцією.

17. Ми підтримуватимемо зусилля України з відновлення, у тому числі шляхом фінансування та імплементації Плану дій Ради Європи для України "Стійкість, відновлення та відбудова", і зобов'язуємося використовувати всі засоби, доступні в рамках Ради Європи, включаючи ресурси Банку розвитку Ради Європи (БРРЕ).

ОБ'ЄДНАНИ НАВКОЛО НАШИХ ЦІННОСТЕЙ

18. Протягом усієї історії свого існування стандарти Ради Європи в галузі прав людини, демократії та верховенства права відігравали ключову роль у забезпеченні та зміцненні індивідуальних свобод, миру та процвітання в наших державах-членах. Працюючи над просуванням прав дитини, ми наголошуємо на важливості освіти, покликаної надати дітям і молоді необхідні орієнтири, для того, щоб вони зростали в культурно різноманітних суспільствах, приймаючи наші демократичні цінності, і брали активну участь у захисті нашої культурної спадщини. Ми також підкреслюємо важливу роль, яку відіграє Рада Європи у просуванні та захисті прав осіб, що належать до національних меншин.

19. Більше того, Рада Європи відіграла вирішальну роль у забезпеченні того, щоб Європа стала зоною вільною від смертної кари, і повинна продовжувати протидіяти відновленню смертної кари на користь загальної відмови від неї в усіх країнах і за будь-яких обставин. Рада Європи також забезпечила дотримання абсолютної заборони катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність людини, видів поведінки з нею чи покарання.

20. Ми зобов'язуємося захищати і зміцнювати демократію та належне врядування на всіх рівнях у всій Європі. Ми працюватимемо разом для захисту і просування трьох фундаментальних, взаємозалежних і невід'ємних принципів демократії, верховенства права і прав людини, як закріплено в Статуті Ради Європи та Європейській конвенції з прав людини.

21. Проте відступ від норм демократії, зовнішні загрози та нові виклики спонукають нас зміцнити нашу рішучість і ухвалити *Рейк'явікські принципи демократії, викладені в Додатку III*. Ми зобов'язуємося дотримуватися їх для просування, захисту і зміцнення демократії в усіх наших державах-членах і брати участь у регулярному діалозі на високому рівні з державами-членами та партнерами щодо вищезгаданих принципів. Всесвітній форум за демократію, що організовується щорічно у Страсбурзі, надає одну з можливостей для такого взаємообміну.

22. Ми продовжимо підтримувати ефективне та своєчасне реагування Суду на заяви, що очікують на розгляд, та подвоїмо наші зусилля для повного, ефективного та швидкого виконання рішень, у тому числі шляхом розробки більш узгодженого, інклюзивного та політичного підходу, заснованого на діалозі, як це викладено у Додатку IV "*Підтвердження відданості системі Конвенції як наріжному каменю захисту прав людини Радою Європи*".

23. Ми також забезпечуватимемо належне дотримання верховенства права на користь кожного громадянина та розбудову європейської правової спільноти, заснованої на спільних цінностях та діалозі між юрисдикціями держав-членів, зокрема за допомогою підвищення авторитету та зміцнення Венеціанської комісії, наприклад, шляхом надання більшої видимості та статусу її Контрольному списку питань для оцінки дотримання верховенства права та вивчення шляхів, за допомогою яких Організація може краще підтримувати виконання її рекомендацій.

24. Соціальна справедливість має вирішальне значення для демократичної стабільності та безпеки. У зв'язку з цим ми підтверджуємо нашу повну відданість захисту та реалізації соціальних прав, гарантованих системою Європейської соціальної хартії. Ми вивчимо можливість організації Конференції високого рівня з питань Європейської соціальної хартії як крок на шляху до ухвалення подальших зобов'язань за Хартією, там, де це можливо.

25. Підтверджуємо загальноєвропейську роль Ради Європи. У зв'язку з цим ми активізуватимемо і зміцнюватимемо взаємодію Ради Європи з демократичними силами в Європі, а також її зусилля зі створення сприятливого середовища для правозахисників.

26. Ми, зокрема, продовжуватимемо роботу Контактної групи з питань співпраці з демократичними силами і громадянським суспільством Білорусі, а також шукатимемо шляхи зміцнення співпраці з російськими та білоруськими правозахисниками, демократичними силами, вільними ЗМІ та незалежним громадянським суспільством.

Об'єднані для вирішення поточних і майбутніх викликів

27. Рада Європи відіграє провідну глобальну роль у розробці норм у нових сферах політики, що виникають, і ми підкреслюємо нашу спільну рішучість протистояти нинішнім і майбутнім викликам.

28. Наголошуємо на нагальній необхідності додаткових зусиль для захисту довкілля, а також для боротьби з наслідками потрійної планетарної кризи для прав людини, демократії та верховенства права, спричиненої забрудненням, зміною клімату та втратою біорізноманіття. Тому ми зобов'язуємося посилити нашу роботу над аспектами прав людини в навколишньому середовищі та ініціюємо Рейк'явікський процес, спрямований на зосередження та посилення роботи Ради Європи у цій сфері, як це викладено у Додатку V "Рада Європи та навколишнє середовище".

29. Відзначаємо позитивний вплив і можливості, створені новими та новітніми цифровими технологіями, водночас визнаючи необхідність зниження ризику негативних наслідків їхнього використання для прав людини, демократії та верховенства права, включаючи нові форми насильства щодо жінок та вразливих груп, породжені та посилені сучасними технологіями. У цьому контексті ми зобов'язуємося забезпечити лідируючу роль Ради Європи у розробці норм у цифрову епоху з метою забезпечення прав людини як в Інтернет-просторі, так і поза ним, у тому числі шляхом завершення роботи над Рамковою конвенцією Ради Європи зі штучного інтелекту в пріоритетному порядку.

30. Вітаємо провідну роль Ради Європи у встановленні міжнародних стандартів щодо свободи вираження поглядів та пов'язаних з нею питань, таких як свобода ЗМІ, доступ до інформації та боротьба з мовою ненависті та дезінформацією, включаючи використання історії як інструменту, зокрема, у світлі зростаючого впливу цифрових технологій на ці питання. Ми продовжимо докладати спільних зусиль щодо забезпечення безпеки журналістів та інших представників засобів масової інформації.

31. Нагадуємо про зростаючі виклики міграції та необхідність боротьби з торгівлею людьми та незаконним ввезенням мігрантів. Ми зобов'язуємося посилити зусилля, спрямовані на розвиток і вдосконалення міжнародного співробітництва у цій сфері, продовжуючи захищати потерпілих та дотримуватися прав людини мігрантів і біженців, підтримувати відповідні прикордонні держави, в рамках існуючих механізмів Ради Європи.

32. Людська гідність і рівність лежать в основі сучасних європейських суспільств. Ми визнаємо необхідність забезпечення рівності та боротьби з будь-якими проявами дискримінації, а також важливу роль, яку відіграє Організація в цьому відношенні. Тому ми зобов'язуємося посилити роботу, спрямовану на створення інклюзивних суспільств без маргіналізації, виключення, расизму та нетерпимості. У зв'язку з цим ми застосовуватимемо міжсекторальний підхід у рамках діяльності Ради Європи для подолання множинної дискримінації, з якою стикаються люди та групи, що перебувають у вразливому та маргіналізованому становищі.

33. Нагадуємо, що гендерна рівність та повноцінна, рівноправна та ефективна участь жінок у процесах прийняття рішень на державному та приватному рівнях мають важливе значення для верховенства права, демократії та сталого розвитку. Підкреслюємо провідну роль Ради Європи, в тому числі через Стамбульську конвенцію, у боротьбі з насильством щодо жінок та домашнім насильством.

Об'єднані у нашому баченні Ради Європи

34. Агресивна війна Росії проти України змусила нас переосмислити, як найкращим чином реагувати на виклики, з якими ми зіштовхуємося в рамках європейської багатосторонньої структури та міжнародного порядку, заснованого на правилах. Тому ми зобов'язуємося посилити роль Ради Європи в європейській різноманітній структурі, що розвивається, і в глобальному управлінні шляхом зміцнення її зовнішнього виміру за допомогою контактних офісів і налагодження взаємодії, заснованої на ключових цінностях, з демократичними системами у світі та країнах південного сусідства.

35. Ми, зокрема, зміцнюватимемо наш діалог з державами-спостерігачами, з якими Рада Європи та її держави-члени поділяють низку фундаментальних цінностей та спільних принципів. Ми також сприятимемо збільшенню кількості ратифікацій конвенцій Ради Європи, відкритих для держав, що не є її членами, за допомогою цілеспрямованих кампаній з універсалізації, орієнтованих на підвищення рівня відповідності високим стандартам Організації за межами європейських кордонів. Завдяки активному внеску держав-спостерігачів наша діяльність може бути поширена на країни, які не є членами Організації.

36. Європейський Союз (ЄС) є головним інституційним партнером Ради Європи в політичному, правовому та фінансовому плані. Ми наголошуємо на важливості спільних програм між ЄС та Радою Європи як ключового прояву цього стратегічного партнерства та взаємної відданості просуванню спільних цінностей. Ми вітаємо одностайне попереднє узгодження переглянутого проекту документів про приєднання як важливе досягнення в процесі приєднання Європейського Союзу до Конвенції, і висловлюємо нашу прихильність його своєчасному ухваленню. Це введе відносини між Радою Європи та ЄС на новий шлях посиленої співпраці.

37. Закликаємо до більш активного політичного діалогу з іншими міжнародними організаціями, включаючи ООН та ОБСЄ, з метою зміцнення партнерства між зазначеними організаціями та Радою Європи. Віримо, що подальша синергія можлива, особливо щодо здійснення Цілей ООН у сфері сталого розвитку (ЦСР), і підкреслюємо необхідність уникати дублювання роботи і можливої появи конкуруючих норм.

38. Для досягнення наших цілей нам потрібна сучасна Рада Європи, здатна відповідати на поточні та майбутні виклики, а також на очікування майбутніх поколінь. Ми забезпечимо фінансову стійкість Ради Європи, і особливо Суду, і зробимо Організацію більш гнучкою, стійкою і орієнтованою на результати, в тому числі шляхом ухвалення інтегрованого бюджету, заснованого на узгоджених стратегічних пріоритетах, і продовжимо процес реформ для досягнення більшої прозорості, ефективності та результативності.

39. Ми також визнаємо важливу роль виміру співробітництва Організації, зокрема зовнішніх офісів, у наданні цільової підтримки бенефіціарам на місцях та зобов'язуємося і надалі розширювати діяльність Організації в цьому напрямі у співпраці з відповідними країнами.

40. Ми виводимо Раду на новий шлях підвищення прозорості та співпраці з зацікавленими сторонами, посилення видимості та забезпечення достатніми ресурсами. Це має включати молодіжну складову в міжурядових та інших дискусіях Організації, оскільки участь молоді в процесах прийняття рішень підвищує ефективність державної політики та зміцнює демократичні інститути шляхом відкритого діалогу. Крім того, ми закликаємо до перегляду та подальшого посилення взаємодії Організації з організаціями громадянського суспільства та національними правозахисними установами, а також до конструктивної співпраці з ними.

41. Наприкінці, ми зобов'язуємося зміцнювати інститут Комісара Ради Європи з прав людини, особливо у світлі необхідності принципових і швидких дій для подолання відступу від прав людини та інших виникаючих в цій сфері викликів; продовжувати зміцнювати співпрацю і політичний діалог з Парламентською Асамблеєю, зокрема, за допомогою ширшого задіяння спільного комітету; і підтримувати важливу роль багаторівневого управління в реалізації бачення Організації, в тому числі через роль Конгресу місцевих і регіональних влад в імплементації Європейської хартії місцевого самоврядування.

ЄВРОПА, ЯКУ МИ ХОЧЕМО

42. Коли створювалася Рада Європи в 1949 році, це відбувалося на тлі війни в Європі. Наші попередники були сповнені рішучості створити Раду Європи, щоб об'єднати європейські країни у спільному переконанні в те, що істинні демократії, які дотримуються принципу верховенства права і забезпечують повагу до прав людини, є найкращим захистом від авторитаризму, тоталітаризму та війн на нашому континенті.

43. Зараз, коли ми зібралися тут, у 2023 році, наші європейські демократії знову перебувають під загрозою. Агресивна війна Росії проти України є не просто порушенням норм міжнародного права, а нападом на наші демократії.

44. Ми розглядаємо демократичну безпеку як ключ до спільного вирішення державами-членами поточних і майбутніх викликів та забезпечення миру і процвітання в Європі. Ми вважаємо, що Рада Європи, штаб-квартира якої розташована у Страсбурзі, будучи символом миру і примирення, має унікальну можливість об'єднати на рівноправній основі всі країни Європи для захисту демократичної безпеки в Європі та протидії підриву прав людини, демократії та верховенства права.

45. На цьому 4^{му} Саміті Ради Європи наша спільна рішучість полягає в тому, щоб об'єднатися навколо наших цінностей і стандартів. Цією Декларацією ми задаємо майбутній напрямок для наших країн і для Ради Європи на благо всіх європейців, включаючи майбутні покоління.

Список супровідних текстів:

Додаток I - Декларація на підтримку Розширеної часткової угоди про Реєстр збитків

Додаток II - Декларація про становище дітей в Україні

Додаток III - Рейк'явікські принципи демократії

Додаток IV - Підтвердження відданості системі Конвенції як наріжному каменю захисту прав людини Радою Європи

Додаток V - Рада Європи та навколишнє середовище

Додаток I**ДЕКЛАРАЦІЯ НА ПІДТРИМКУ РОЗШИРЕНОЇ ЧАСТКОВОЇ УГОДИ ПРО РЕЄСТР
ЗБИТКІВ**

Ми, глави держав та урядів [...], а також представники [...] та Європейського Союзу,

Вкотре найрішучішим чином засуджуючи агресію Російської Федерації проти України та висловлюючи нашу повну підтримку Україні та солідарність з її народом, а також знову підтверджуючи нашу непохитну відданість незалежності, суверенітету і територіальній цілісності України в межах її міжнародно визнаних кордонів;

Засуджуючи всі порушення норм міжнародного права, в тому числі міжнародного права прав людини та міжнародного гуманітарного права, зокрема напади на цивільних осіб та цивільні об'єкти, включаючи цивільну інфраструктуру, культурну та релігійну спадщину і навколишнє середовище України, та будучи переконаними в нагальній потребі забезпечення всеосяжної відповідальності в контексті агресії Російської Федерації проти України;

Беручи до уваги Резолюцію Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй A/RES/ES-11/5 від 14 листопада 2022 року "Сприяння здійсненню правового захисту і забезпеченню відшкодування збитку у зв'язку з агресією проти України", в якій, зокрема, визнається, що Російська Федерація повинна нести юридичну відповідальність за всі свої міжнародно-протиправні діяння, скоєні в Україні або проти України, включаючи відшкодування шкоди та будь-яких збитків, заподіяних такими діяннями, та зазначаючи, що в цій резолюції також визнається необхідність створення міжнародного механізму відшкодування збитків і рекомендується створити міжнародний реєстр збитків у співпраці з Україною;

Зібравшись тут, у Рейк'явіку, 16 травня 2023 року, на 4-му Саміті Ради Європи, ми висловлюємо нашу політичну підтримку, приєднавшись або маючи намір приєднатися до Розширеної часткової угоди про Реєстр збитків, завданих агресією Російської Федерації проти України, створеної в інституційних рамках Ради Європи.

Підписали цей документ:

Додаток II

ДЕКЛАРАЦІЯ ПРО СТАНОВИЩЕ ДІТЕЙ В УКРАЇНІ

Ми, глави держав та урядів,

Висловлюючи солідарність з українським народом, який захищає не лише свою суверенну державу, але й принципи та цінності Ради Європи;

Закликаючи Російську Федерацію припинити агресію проти України та виконати свої зобов'язання за міжнародним правом, включно з міжнародним гуманітарним правом;

Засуджуючи широкомасштабні зловживання та порушення Російською Федерацією прав людини та основоположних свобод дітей України;

Засуджуючи напади Російської Федерації на цивільні об'єкти, включно з об'єктами інфраструктури, що перебувають під захистом міжнародного гуманітарного права, зокрема місця, де зазвичай перебуває значна кількість дітей, такі як будинки, лікарні, пологові будинки, школи, дитячі дошкільні заклади та місця відпочинку;

Підтверджуючи, що всі діти України мають право користуватися повним спектром прав людини, закріплених у відповідних міжнародних правових документах, і що найкращі інтереси дитини повинні мати першочергове значення при прийнятті будь-яких рішень;

Висловлюючи глибоке занепокоєння щодо свідчень про вбивства, поранення та сексуального насильства над дітьми, незаконного переміщення та депортації українських дітей російськими силами до Російської Федерації та Білорусі або на території, тимчасово контрольовані або окуповані Російською Федерацією, та їх примусової передачі під опіку або усиновлення російськими громадянами, та інших порушень їхньої гідності та прав;

Наголошуючи на тому, що щодо всіх злочинів, скоєних проти дітей, має бути проведене незалежне розслідування, а їхні винуватці не повинні залишитися безкарними, відповідно до загальних принципів міжнародного права та міжнародного гуманітарного права, та підтверджуючи нашу підтримку незамінній роботі систем національного та міжнародного правосуддя з притягнення до відповідальності всіх осіб, винних у злочинах, скоєних в Україні;

Підкреслюючи важливість нещодавнього рішення Міжнародного кримінального суду про видачу ордерів на арешт Президента Російської Федерації Володимира Володимировича Путіна та Уповноваженої з прав дитини при Президентів Російської Федерації Марії Олексіївни Львової-Белової у зв'язку з імовірними воєнними злочинами, пов'язаними з незаконною депортацією та переміщенням дітей з тимчасово контрольованих або окупованих територій України до Російської Федерації;

Відзначаючи висновки та рекомендації Комісара Ради Європи з прав людини щодо порушень прав людини, пов'язаних з відмовою Росії повернути українських дітей, які були переміщені до Російської Федерації, Білорусі та на тимчасово окуповані Російською Федерацією території, їхнім сім'ям та законним опікунам, а також щодо становища внутрішньо та зовнішньо переміщених дітей, які рятуються від агресії Російської Федерації проти України, включно з необхідністю захищати їх від торгівлі людьми, експлуатації та сексуального насильства незалежно від їхнього місцезнаходження;

Визнаючи, що рівень захисту та підтримки, який держави-члени Ради Європи надають особам, які втікають з України, заслуговує на похвалу, ми водночас відзначаємо виклики, пов'язані із забезпеченням особливих потреб дітей, особливо у сфері опіки та комплексного захисту дітей;

Усвідомлюючи необхідність вжиття додаткових заходів захисту та підтримки переміщених з України дітей, які прибули без супроводу або були розлучені з дорослими, а також дітей, які перебувають у ситуації множинної та перехресної вразливості, таких як діти, яким загрожує бідність або соціальна ізоляція, діти з інвалідністю, діти-сироти та діти ромів, а також діти, яким загрожує насильство, торгівля людьми або повторна віктимізація;

Беручи до уваги очікування української влади, що діти, які були переміщені або шукали притулку в інших державах-членах Ради Європи, в тому числі діти з інтернатних закладів, будуть репатрійовані в Україну, коли це буде безпечно;

Нагадуючи про право дітей вільно висловлювати свої погляди з усіх питань, що їх стосуються, і на те, щоб їхнім думкам приділялася належна увага відповідно до їхнього віку та зрілості, а також, у разі необхідності, надавалася допомога для реалізації цього права;

Беручи до уваги, що Стратегія Ради Європи з прав дитини (2022-2027) закликає до створення спеціальних процесуальних гарантій та служб підтримки для дітей у кризових та надзвичайних ситуаціях;

Відзначаючи основні зобов'язання держав-членів, включаючи Російську Федерацію, відповідно до Конвенції Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства (Лансаротська конвенція), які застосовуються в кризових та надзвичайних ситуаціях, а також відповідні рекомендації та заяви Лансаротського комітету;

Вітаючи значні зусилля Ради Європи у тісній співпраці з українською владою щодо надання допомоги у документуванні зловживань і порушень прав дітей та зміцнення потенціалу осіб, які працюють з дітьми, що постраждали внаслідок конфлікту;

Відзначаючи з вдячністю поточні зусилля української влади щодо документування порушень прав дітей та виявлення і повернення дітей, які були незаконно депортовані або змушені шукати притулку в інших країнах;

Вітаючи ратифікацію Україною Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу із цими явищами (Стамбульська конвенція) та наголошуючи на необхідності захисту українських дівчаток і хлопчиків від будь-яких форм насильства, включаючи сексуальне та гендерно зумовлене насильство, психологічне насильство та домашнє насильство, у тому числі в якості свідків;

1. Наголошуємо на необхідності активізації зусиль на всіх рівнях влади, спрямованих на забезпечення ефективного захисту прав дітей України в нинішніх умовах. Ми рішуче налаштовані, у повній відповідності до застосовних норм Ради Європи:
 - i. забезпечити захист усіх прав людини та основоположних свобод дітей України, включаючи право на життя, свободу від насильства, повагу до сімейного життя, недискримінацію, користування рідною мовою та культурою, соціальну захищеність, найвищий досяжний рівень фізичного та психічного здоров'я, освіту, житло, а також доступ до правосуддя;
 - ii. забезпечити ефективні заходи захисту, включаючи опіку, для дітей без супроводу дорослих та розлучених дітей з дорослими в контексті міграції, а також забезпечити їх належну ідентифікацію та реєстрацію;
 - iii. надати підтримку дітям з України, які перебувають в альтернативних закладах догляду в державах-членах Ради Європи, в тому числі шляхом вжиття всіх необхідних заходів для забезпечення ефективного запобігання насильницьким діям, а також сексуальному та гендерному насильству в подібних установах;

- iv. забезпечити найвищий можливий рівень прийому та догляду за дітьми, задля того, щоб діти розміщувалися згідно з відповідними громадськими та сімейними стандартами догляду, визнаючи при цьому законне бажання української влади відстежувати особливо вразливі категорії дітей з метою забезпечення їхнього безпечного повернення в Україну;
 - v. забезпечити дітям в Україні ефективний доступ до систем комплексного захисту дітей, включаючи своєчасне надання психологічної підтримки, адаптованої до їхніх конкретних потреб, з особливою увагою до прав і потреб дітей з інвалідністю;
 - vi. забезпечити ефективне виконання рекомендацій моніторингових органів Ради Європи щодо становища дітей в Україні, а також інших органів Ради Європи, враховуючи Комісара Ради Європи з прав людини та Спеціального представника Генерального секретаря з питань міграції та у справах біженців;
 - vii. підтримувати реалізацію конкретних заходів, спрямованих на захист і благополуччя дітей України, зокрема тих, що передбачені Планом дій Ради Європи для України "Стійкість, відновлення та реконструкція (2023-2026 рр.)" та Планом дій Ради Європи щодо захисту вразливих осіб у контексті міграції та надання притулку (2021-2025 рр.);
 - viii. надавати дітям-переселенцям можливість брати участь у прийнятті рішень, які їх стосуються, відповідно до їхнього віку та зрілості.
2. Більше того, ми сповнені рішучості допомогти українській владі здійснити всеосяжну реформу системи захисту дітей та догляду за ними з належним дотриманням прав дитини, яка забезпечить, щоб найкращі інтереси дитини мали першочергове значення під час репатріації дітей, переміщених з території України.
 3. Ми закликаємо Раду Європи сприяти співпраці між державами, Європейським Союзом та відповідними міжнародними організаціями за допомогою належного механізму з метою:
 - обміну інформацією щодо правових і політичних механізмів, що стосуються становища, статусу та потреб дітей з України, які проживають у державах-членах;

- консультування з питань реформування української системи захисту дітей та догляду за ними;
 - сприяння обміну відповідною інформацією, в тому числі інформацією, наданою Мережею координаційних органів з питань міграції, та, наскільки це можливо, координації заходів, що вживаються з урахуванням найкращих інтересів дітей України.
4. Ми повністю віддані боротьбі з безкарністю винних у злочинах, скоєних проти дітей, включаючи депортацію дітей, шляхом подальшої підтримки міжнародних і національних юрисдикцій, які розслідують ці злочини.
 5. Ми сповнені рішучості забезпечити співпрацювати з міжнародною спільнотою та підтримувати українську владу з метою забезпечення негайного повернення в Україну дітей, які були незаконно переміщені та депортовані з України до Російської Федерації, Білорусі або на території, тимчасово контрольовані або окуповані Російською Федерацією.
 6. Ми налаштовані забезпечити співпрацю та координацію з іншими міжнародними та європейськими організаціями, включаючи організації громадянського суспільства, з метою гарантії та захисту прав, безпеки і благополуччя дітей України.

Додаток III

РЕЙК'ЯВІКСЬКІ ПРИНЦИПИ ДЕМОКРАТІЇ

Ми, глави держав та урядів, зобов'язуємося захищати та зміцнювати демократію та належне врядування на всіх рівнях у всій Європі. Ми працюватимемо разом для захисту і просування трьох основоположних, взаємозалежних і невід'ємних принципів демократії, верховенства права і прав людини, як закріплено у Статуті Ради Європи та Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

Ми бачимо демократію як єдиний засіб, що гарантує кожному можливість жити в мирному, процвітаючому та вільному суспільстві. Ми виконуватимемо наші зобов'язання за міжнародним правом. Ми запобігатимемо та протидіятимемо відступу від норм демократії на нашому континенті, зокрема в надзвичайних і кризових ситуаціях та в ситуаціях воєнних конфліктів, і рішуче протистоятимемо авторитарним тенденціям шляхом зміцнення наших спільних зобов'язань як держав-членів Ради Європи.

Разом ми зобов'язуємося виконувати наступні Рейк'явікські принципи:

1. активно підтримувати та заохочувати ДЕМОКРАТИЧНУ УЧАСТЬ на національному, регіональному та місцевому рівнях шляхом проведення вільних та чесних виборів. Відповідно, можуть заохочуватися форми демократії участі, включаючи дорадчу демократію;
2. проводити ВИБОРИ ТА РЕФЕРЕНДУМИ відповідно до міжнародних норм і вживати всіх необхідних заходів проти будь-якого втручання у виборчі системи та процеси. Вибори повинні ґрунтуватися на дотриманні відповідних стандартів прав людини, особливо СВОБОДИ ВИРАЖЕННЯ ПОГЛЯДІВ, СВОБОДИ ЗІБРАНЬ ТА СВОБОДИ ОБ'ЄДНАННЯ, у тому числі для створення політичних партій та об'єднань відповідно до національних та міжнародних стандартів;
3. підтримувати та захищати НЕЗАЛЕЖНІ й ЕФЕКТИВНІ ПАРЛАМЕНТИ ТА ІНШІ ДЕМОКРАТИЧНІ ІНСТИТУТИ, які самостійно визначають свої правила та процедури і в роботі яких можуть брати участь представники всього політичного спектру. Всі обрані представники будуть дотримуватися ВИСОКИХ ЕТИЧНИХ СТАНДАРТІВ;
4. дотримуватися принципу РОЗПОДІЛУ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАДИ з відповідними механізмами стримувань і противаг між різними державними установами на всіх рівнях, з метою запобігання будь-якої надмірної концентрації влади;

5. забезпечувати НЕЗАЛЕЖНІСТЬ, НЕУПЕРЕДЖЕНІСТЬ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ СУДОВОЇ СИСТЕМИ. Судді повинні бути незалежними та неупередженими у виконанні своїх функцій, а також вільними від зовнішнього втручання, в тому числі з боку виконавчої влади;
6. продовжувати невинну БОРТЬБУ З КОРУПЦІЄЮ, в тому числі шляхом запобігання та притягнення до відповідальності представників органів державної влади, та вести подальшу боротьбу з організованою злочинністю;
7. гарантувати право на СВОБОДУ ВИРАЖЕННЯ ПОГЛЯДІВ, включаючи академічну свободу та свободу творчості, на висловлювання ДУМОК, а також на отримання та поширення інформації та ідей як онлайн, так і офлайн. Вільні, незалежні, плюралістичні та різноманітні засоби масової інформації є одним із наріжних каменів демократичного суспільства, і журналісти та інші працівники ЗМІ повинні користуватися повним захистом відповідно до закону. Дезінформації або неправдивій інформації, що становить загрозу демократії та миру, буде даватися відсіч у спосіб, сумісний з міжнародним правом, включаючи право на свободу вираження поглядів і свободу переконань;
8. інвестувати в ДЕМОКРАТИЧНЕ МАЙБУТНЄ, забезпечуючи кожному можливість відігравати свою роль у демократичних процесах. Пріоритет надаватиметься підтримці участі молоді в демократичному житті та процесах прийняття рішень, у тому числі через освіту з питань прав людини та основних демократичних цінностей, таких як плюралізм, залучення до політичного життя, свобода від дискримінації, прозорість та підзвітність;
9. підтвердити, що ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО є необхідною умовою функціонування демократії, і взяти на себе зобов'язання підтримувати і зберігати безпечне і сприятливе середовище, в якому громадянське суспільство, а також правозахисники можуть працювати працювати безперешкодно, у безпеці та без загрози насильства;
10. забезпечувати ПОВНОЦІННУ, РІВНУ І ЗНАЧИМУ УЧАСТЬ У ПОЛІТИЧНОМУ І СУСПІЛЬНОМУ ЖИТТІ для всіх, зокрема для жінок і дівчат, без насильства, страху, переслідувань, мови ворожнечі, злочинів на ґрунті ненависті, а також дискримінації за будь-якою ознакою.

Ми поширюватимемо і просуватимемо ці принципи разом з державами і міжнародними організаціями, включаючи ООН, ОБСЄ і ЄС, а також з усіма зацікавленими сторонами, які бажають співпрацювати з Радою Європи для подальшого досягнення більшої єдності і кращого глобального врядування.

Додаток IV**ПІДТВЕРДЖЕННЯ ВІДДАНОСТІ СИСТЕМІ КОНВЕНЦІЇ ЯК НАРІЖНОМУ
КАМЕНЮ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ РАДОЮ ЄВРОПИ**

Ми, глави держав та урядів:

1. Нагадуючи про значний внесок системи, створеної Європейською конвенцією з прав людини (далі "Конвенція"), для захисту та просування прав людини і верховенства права в Європі, а також про її центральну роль у підтримці та зміцненні демократичної безпеки і миру на всьому континенті;
2. Нагадуючи про важливі досягнення Європейського суду з прав людини (далі - "Суд") через його рішення та ухвали у нагляді за дотриманням Конвенції та захисті цінностей, що лежать в основі Ради Європи;
3. Нагадуючи про те, що робота, проведена в рамках Інтерлакенського процесу, значною мірою сприяла відчутному розвитку системи Конвенції;
4. Підкреслюючи першочерговий обов'язок усіх Високих Договірних Сторін Конвенції забезпечити кожному, хто перебуває під їхньою юрисдикцією, права і свободи, закріплені в Конвенції, відповідно до принципу субсидіарності. Наголошуючи на важливості врахування прецедентної практики Суду з метою забезпечення повноцінного виконання положень Конвенції, а також на безумовному зобов'язанні виконувати остаточні рішення Суду в будь-якій справі, в якій вони є сторонами;
5. Підкреслюючи, що Російська Федерація, незважаючи на те, що вона більше не є Високою Договірною Стороною Конвенції, все ще має обов'язок співпрацювати з Судом, і несе юридичне і безумовне зобов'язання за міжнародним правом виконувати всі остаточні постанови та рішення Суду щодо її дій або бездіяльності, які можуть становити порушення Конвенції, що відбулися в період до 16 вересня 2022 року;
6. Вітаючи одностайну попередню угоду щодо переглянутих проєктів документів про приєднання, як важливе досягнення в процесі приєднання Європейського Союзу до Конвенції; підкреслюючи, що приєднання посилить узгодженість у захисті прав людини в Європі, і закликаючи до своєчасного ухвалення цієї угоди;

7. Підкреслюючи важливість принципу субсидіарності та свободи розсуду щодо виконання Високими Договірними Сторонами на національному рівні положень Конвенції, що підкріплено набуттям чинності Протоколом № 15, а також поняття спільної відповідальності Високих Договірних Сторін, Суду та Комітету міністрів щодо забезпечення належного функціонування системи Конвенції; також нагадуючи, що національні й місцеві органи виконавчої влади, національні суди та національні парламенти несуть відповідальність за виконання Конвенції та дотримання рішень Суду;

8. Підкреслюючи фундаментальну важливість виконання рішень Суду та ефективного нагляду за даним процесом для забезпечення довгострокової стійкості, цілісності та надійності системи Конвенції;

9. Наголошуючи на неприйнятті нападок на високому політичному рівні на права, що захищаються Конвенцією, та рішень Суду, спрямованих на їх захист;

10. Нагадуючи про те, що переважна більшість рішень повністю виконується, і водночас висловлюючи занепокоєність через недостатню взаємодію, затримки та упущення щодо виконання певних рішень, що підриває авторитет Суду та серйозно загрожує ефективності Конвенції; нагадуючи у зв'язку з цим про відповідні рішення попередніх міністерських засідань, в яких Комітет міністрів висловив готовність і надалі підвищувати ефективність процесу нагляду за виконанням рішень Суду, зокрема, у рамках його засідань з прав людини;

11. Шкодуючи про те, що проблеми, з якими стикаються при виконанні рішень на національному рівні, часто пов'язані з нестачею ресурсів і технічної експертизи;

12. Визнаючи, що наявні ресурси Суду є недостатніми і нестійкими для того, щоб належним чином справлятися з потоком нових і очікуваних розгляду заяв, включаючи міждержавні заяви, що виникають у зв'язку з конфліктами, багато з яких стосуються складних правових, політичних і суспільних питань, а також повторюваних справ, які створюють значне навантаження на Суд;

Таким чином, зобов'язуємося:

РІШУЧЕ ПІДТВЕРДИТИ СВОЮ ВІДДАНІСТЬ СИСТЕМІ КОНВЕНЦІЇ

13. Підтвердити нашу непохитну відданість системі Конвенції як механізму, спрямованого на підтримання миру і стабільності в Європі, а також поширення основних цінностей Ради Європи - прав людини, демократії та верховенства права;

14. Підтвердити нашу рішучу прихильність праву на індивідуальну подачу заяв до Суду як наріжному каменю системи захисту прав і свобод, закріплених у Конвенції;

15. Підтвердити свою відданість вирішити системні та структурні проблеми у сфері прав людини, виявлені Судом, та забезпечити повне, ефективне та своєчасне виконання остаточних рішень Суду, беручи до уваги їх обов'язковий характер та зобов'язання Високих Договірних Сторін за Конвенцією, а також нагадати про важливість залучення національних парламентів до процесу виконання судових рішень;

16. Підтвердити принцип субсидіарності і те, що держави-відповідачі зберігають свободу вибору засобів, за допомогою яких вони виконують зобов'язання, як передбачено статтею 46 Конвенції, щодо виконання остаточних рішень Суду у будь-якій справі, в якій вони є стороною;

17. Підтримувати зусилля Суду щодо притягнення держав до відповідальності за їхні дії шляхом оперативного розгляду індивідуальних і міждержавних скарг, зокрема тих, що стосуються конфліктів;

18. Підтвердити необхідність докласти всіх зусиль для забезпечення виконання Російською Федерацією рішень Суду, в тому числі шляхом налагодження взаємодії з іншими міжнародними організаціями, такими як Організація Об'єднаних Націй;

19. Забезпечити виділення достатніх і стійких ресурсів, які дадуть можливість Суду ефективно здійснювати свої судові функції та оперативно справлятися з робочим навантаженням;

20. Продовжувати підвищувати ефективність механізму нагляду за виконанням судових рішень та забезпечити Департамент з питань виконання судових рішень необхідними ресурсами для надання допомоги державам-членам та Комітету міністрів у виконанні цього завдання;

21. Визнати роль Комісара Ради Європи з прав людини, національних правозахисних інституцій та організацій громадянського суспільства у моніторингу дотримання Конвенції та рішень Суду;

РОЗВИВАТИ БІЛЬШ ЗЛАГОДЖЕННИЙ, ІНКЛЮЗИВНИЙ ТА ПОЛІТИЧНИЙ ПІДХІД, ЗАСНОВАНИЙ НА ДІАЛОЗІ

22. Підтвердити необхідність спільного та інклюзивного підходу, заснованого на діалозі, у процесі нагляду з метою надання допомоги державам у виконанні рішень Суду;

23. Розширити програми співпраці з метою надання допомоги державам-членам у виконанні судових рішень, до яких можуть залучатися, у відповідних випадках, держави, що стикаються з однаковими або схожими проблемами у виконанні рішень, а також посилити взаємодію між Департаментом з питань виконання судових рішень та програмами співпраці Ради Європи;

24. Закликати до більшої взаємодії, за необхідності, між моніторинговими та консультативними органами Ради Європи, Департаментом з питань виконання судових рішень та іншими відповідними департаментами Ради Європи з метою сприяння обміну передовим досвідом та експертними знаннями між державами-членами, а також підкреслити важливість проведення щорічних засідань з національними координаторами з питань виконання судових рішень та Департаментом з питань виконання судових рішень;
25. Закликати до зміцнення інституційного діалогу між Судом та Комітетом міністрів щодо загальних питань, пов'язаних з виконанням судових рішень;
26. Взяти до відома комплексний діалог між Судом та Верховними і Конституційними судами держав-членів, у тому числі через Мережу вищих судів, а також консультативні висновки Суду, заохочувати зміцнення цього діалогу;
27. Запропонувати Голові Комітету міністрів, Генеральному секретарю, Голові Парламентської асамблеї та Голові Конгресу місцевих і регіональних влад посилити політичний діалог з відповідними національними партнерами щодо виконання судових рішень;
28. Запропонувати національним органам влади, за необхідності, посилити співпрацю з місцевими та регіональними органами влади з метою сприяння процесу виконання судових рішень, що їх стосуються;
29. Закликати до зміцнення політичного діалогу в разі виникнення труднощів у виконанні судових рішень і заохочувати участь у ньому високопоставлених представників держави-відповідача;
30. Закликати Комітет міністрів продовжити роботу з удосконалення наявних інструментів нагляду за виконанням судових рішень, передбачивши чіткі та зрозумілі поступові кроки у випадку невиконання або стійкої відмови від виконання остаточних рішень Суду, належним і гнучким чином, з урахуванням особливостей кожної справи.

Додаток V

РАДА ЄВРОПИ ТА НАВКОЛИШНЄ СЕРЕДОВИЩЕ

1. Ми, глави держав та урядів, підкреслюємо нагальну необхідність скоординованих дій спрямованих на захист довкілля шляхом протидії потрійній планетарній кризі, спричиненій забрудненням, зміною клімату і втратою біорізноманіття. Ми підтверджуємо, що права людини і навколишнє середовище взаємопов'язані і що чисте, здорове і стійке довкілля є невід'ємною частиною повноцінної реалізації прав людини нинішніх і майбутніх поколінь.
2. Підкреслюємо роль, яку може відігравати Рада Європи як Організація, що працює не лише у сфері прав людини, демократії та верховенства права, але й має багаторічний і широко визнаний досвід у сфері захисту довкілля, екологічно безпечного управління ландшафтами та громадського здоров'я. Рада Європи має в своєму розпорядженні як інструменти, так і структури для вирішення питань прав людини та довкілля в дусі співпраці, та шляхом обміну досвідом та перспективними практиками.
3. Відзначаємо, що право на здорове навколишнє середовище по-різному закріплено в низці конституцій держав-членів Ради Європи і що право на чисте, здорове та стале довкілля визнається дедалі ширше, зокрема, в міжнародних договорах, регіональних документах з прав людини, національних конституціях, законодавстві та політиці.
4. Нагадуємо про широке прецедентне право і судову практику з питань навколишнього середовища та прав людини, напрацьовану Європейським судом з прав людини та Європейським комітетом з соціальних прав. Ми цінуємо поточну роботу Комітету міністрів, Парламентської асамблеї, Конгресу місцевих і регіональних влад, Комісара з прав людини, молодіжного сектору та інших підрозділів Ради Європи, спрямовану на посилення захисту прав людини, пов'язаних з охороною навколишнього середовища.
5. Вважаємо Конвенцію про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі ("Бернська конвенція") унікальним міжнародним інструментом, спрямованим на узгодження національних норм і практик збереження дикої флори і фауни та їхніх природних середовищ існування на загальноєвропейському рівні та поза його межами, що забезпечує необхідні інструменти для зміцнення міжурядового співробітництва та надає можливість громадянському суспільству взаємодіяти з урядами та привертати їхню увагу до проблем, пов'язаних із загрозами біорізноманіттю, природним середовищам існування, а також до їхніх негативних наслідків.

6. Нагадуємо, що Ландшафтна конвенція Ради Європи - перший міжнародний договір, присвячений виключно всім аспектам ландшафту, який визначає, що ландшафт відіграє суспільно-важливу роль у культурній, екологічній, природоохоронній та соціальній сферах і є ключовим елементом індивідуального та суспільного добробуту, а також, що охорона, управління та планування ландшафтів передбачають права та обов'язки для кожної людини.

7. Визнаємо важливість доступу до інформації, участі громадськості в процесах ухвалення рішень та доступу до правосуддя у справах, що стосуються довкілля, як це передбачено Конвенцією Ради Європи про доступ до офіційних документів ("Конвенція Тромсе").

8. Визнаємо і підтримуємо життєво важливу роль громадянського суспільства та інших зацікавлених сторін, включаючи національні правозахисні установи, регіональні установи із захисту і просування прав людини, молодь, корінні народи, релігійні лідери і громади, а також міста, регіони та інші субнаціональні органи влади і місцеві громади, у сфері захисту навколишнього середовища.

9. Вважаємо, що посилення діяльності Ради Європи у цій галузі сприятиме прогресу в досягненні Цілей сталого розвитку ООН до 2030 року.

10. Разом ми зобов'язуємося:

- i. Посилити нашу роботу в Раді Європи щодо правозахисних аспектів довкілля на основі політичного визнання права на чисте, здорове та стійке навколишнє середовище як права людини, відповідно до Резолюції Генеральної Асамблеї Організації Об'єднаних Націй 76/300 "Право людини на чисте, здорове і стійке навколишнє середовище", а також шляхом подальшого виконання Рекомендації Комітету міністрів [CM/Rec\(2022\)20](#) щодо прав людини та захисту довкілля;
- ii. Проаналізувати сутність, зміст та значення права на чисте, здорове та стійке довкілля і на цій основі активно розглянути можливість визнання на національному рівні цього права як права людини, яке є важливим для реалізації прав людини і пов'язане з іншими правами та чинним міжнародним правом;
- iii. Закликати Банк розвитку Ради Європи зосередити увагу на соціальних аспектах зміни клімату та деградації довкілля, а також допомогти державам-членам досягти справедливого та інклюзивного переходу, який не залишить нікого осторонь, шляхом фінансування проектів у ключових секторах діяльності Банку відповідно до його стратегічних рамок;

- iv. Якнайшвидше завершити поточну роботу Ради Європи над конвенцією, яка витіснить та замінить Європейську Конвенцію про захист довкілля засобами кримінального законодавства, а також над розглядом необхідності та доцільності нового інструменту або інструментів у сфері прав людини та навколишнього середовища;
- v. Ініціювати "Рейк'явікський процес", спрямований на посилення роботи Ради Європи у цій сфері, з метою зробити навколишнє середовище важливим пріоритетом для Організації. Цей процес дозволить зосередити і впорядкувати діяльність Організації з метою зміцнення співпраці між державами-членами. Ми визначатимемо виклики, породжені потрійною планетарною кризою забруднення, зміни клімату та втрати біорізноманіття для прав людини, та сприятимемо виробленню спільних відповідей на них, одночасно сприяючи участі молоді в цих дискусіях. Ми досягатимемо цього шляхом зміцнення та координації існуючої діяльності Ради Європи, пов'язаної з навколишнім середовищем. Ми заохочуємо створення нового міжурядового комітету з навколишнього середовища і прав людини ("Рейк'явікський комітет").

